

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.410.001.02.2018
P/18/087

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn
T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30
lol@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/087 - Realizacja przez uczelnie akademickie i zawodowe obowiązku stworzenia niepełnosprawnym studentom i doktorantom warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	1. Bartosz Kościukiewicz, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/2/2018 z dnia 8 stycznia 2018 r. 2. Sebastian Helbrecht, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/3/2018 z dnia 8 stycznia 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, ul. Michała Oczapowskiego 2, 10-719 Olsztyn (dalej: „Uniwersytet” lub „Uczelnia”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Ryszard Górecki, Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (dalej: „Rektor”).

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W ocenie NIK, za skuteczne należy uznać podejmowane w okresie objętym kontrolą² działania Uniwersytetu związane z realizacją zadania określonego w art. 13 ust. 1 pkt 9 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym³, tj. stworzenie niepełnosprawnym studentom i doktorantom warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych. Zapewniono tym samym osobom niepełnosprawnym warunki kształcenia na równych zasadach z osobami pełnosprawnymi.

W sposób właściwy określono w regulaminach studiów formalne warunki uczestnictwa osób niepełnosprawnych w procesie kształcenia i w badaniach naukowych. Wychodząc na przeciw potrzebom tych osób utworzono Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych, któremu przypisano zadania związane ze wsparciem niepełnosprawnych studentów lub doktorantów. Dostęp do kształcenia osobom niepełnosprawnym umożliwiły też przyjęte na Uczelni rozwiązania techniczno-organizacyjne.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły przypadków niedostosowania pomieszczeń higieniczno-sanitarnych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych do obowiązujących wymogów. NIK zwraca również uwagę na ograniczenia w pełnej dostępności niektórych obiektów uczelnianych dla osób niepełnosprawnych. W ocenie NIK konieczność posiadania karty dostępowej w celu skorzystania z windy oraz brak możliwości skorzystania z wejść głównych, stanowiły

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Lata 2015-2018 (luty).

³ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183, ze zm.).

rozwiązania nie w pełni przyjazne osobom niepełnosprawnym poruszającym się na wózkach.

W sposób efektywny natomiast wykorzystane zostały środki z dotacji podmiotowej przyznanej Uniwersytetowi na stworzenie warunków niepełnosprawnym studentom i doktorantom do udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych. Zrealizowane wydatki służyły wsparciu dydaktyczno-organizacyjnemu dla osób niepełnosprawnych. Niewykorzystane w danym roku środki z tej dotacji zostały wydatkowane w kolejnych latach budżetowych z przeznaczeniem m.in. na realizację inwestycji służących tym osobom.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Działania zmierzające do zapewnienia osobom niepełnosprawnym warunków kształcenia i udziału w badaniach naukowych

Opis stanu
faktycznego

1.1. Na Uczelni uregulowano wewnętrzne zasady i procedury udziału osób niepełnosprawnych w procesie kształcenia i badaniach naukowych. Zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2014 r. w sprawie warunków, jakim muszą odpowiadać postanowienia regulaminu studiów w uczelniach⁴, regulaminy studiów w latach 2015-2018 określały sposób dostosowania organizacji i właściwej realizacji procesu dydaktycznego do szczególnych potrzeb studentów będących osobami niepełnosprawnymi, w tym dostosowania warunków odbywania studiów do rodzaju niepełnosprawności. W regulaminach tych wskazano m.in., że:

- decyzjami dziekanów, spośród nauczycieli akademickich powołuje się wydziałowych opiekunów studentów niepełnosprawnych, których szczegółowe zadania określa dziekan,
- zajęcia dydaktyczne na studiach oraz zaliczenia i egzaminy mogą być przeprowadzane z wykorzystaniem alternatywnych rozwiązań ułatwiających studiowanie osobom z niepełnosprawnościami, a zastosowane metody powinny uwzględniać stopień i charakter niepełnosprawności studenta oraz specyfikę poszczególnych kierunków studiów, zaś stosowanie rozwiązań alternatywnych nie może prowadzić do zmniejszenia wymagań merytorycznych wobec studentów z niepełnosprawnościami,
- dziekan na wniosek studenta może wyrazić zgodę na studiowanie w trybie indywidualnej organizacji studiów w odniesieniu do studenta z niepełnosprawnością,
- w uzasadnionych przypadkach student z niepełnosprawnością może ubiegać się o dostosowanie realizacji zajęć do indywidualnych potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności, w szczególności do: otrzymywania w formie pisemnej (drukowanej lub elektronicznej) materiałów dydaktycznych od prowadzącego zajęcia, nagrywania przebiegu zajęć na urządzenia rejestrujące dźwięk, korzystania ze specjalistycznego sprzętu umożliwiającego lub ułatwiającego kształcenie (m.in. lupy, powiększalniki, notesy brailowskie, specjalistyczne programy komputerowe), zmiany formy zaliczeń z pisemnych na ustne lub z ustnych na pisemne, wydłużenia czasu zaliczenia oraz innych pomocy wynikających z rodzaju niepełnosprawności studenta,
- student z niepełnosprawnością w uzasadnionych przypadkach może ubiegać się o dostosowanie egzaminu (w tym również dyplomowego) do indywidualnych potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności, w szczególności dotyczących: zmiany formy egzaminu z pisemnej na ustną lub z ustnej na pisemną, wydłużenia czasu egzaminu, korzystania ze specjalistycznego sprzętu

⁴ Dz. U. poz. 1302.

umożliwiającego właściwe przekazanie wiedzy (np. z maszyny brajlowskiej, komputera wyposażonego w program udźwiękowiający czy powiększający), zmiany sali egzaminacyjnej na salę dostępną osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich, a także innych warunków wynikających z rodzaju niepełnosprawności studenta,

- dziekan lub upoważniony przez dziekana opiekun studenckich praktyk zawodowych może ustalić inną formę realizacji praktyki w przypadku osób z niepełnosprawnością, którym rodzaj niepełnosprawności uniemożliwia zaliczenie praktyki w ogólnie przyjętej formie,
- osobom niepełnosprawnym może być przyznane stypendium specjalne,
- działania podejmowane na Uczelni na rzecz doktorantów będących osobami niepełnosprawnymi koordynuje Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych.

(dowód: akta kontroli str. 5-79)

1.2. W obowiązujących na Uczelni zasadach rekrutacji na studia pierwszego oraz drugiego stopnia, a także na studia doktoranckie⁵ wprowadzono informacje dotyczące warunków przystąpienia przez kandydatów do egzaminów praktycznych. Uwzględniono w nich zapisy dotyczące osób z niepełnosprawnościami, tj. na wniosek kandydata można było zastosować inny tryb przeprowadzenia egzaminu praktycznego, który uwzględniał stopień niepełnosprawności oraz specyfikę danego kierunku studiów.

(dowód: akta kontroli str. 80-129)

1.3. Od lutego 2011 r. w strukturze Uniwersytetu utworzono wyodrębnioną komórkę organizacyjną – Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych⁶ (dalej: „BON”). Nadzór merytoryczny nad BON pełnił Prorektor wskazany przez Rektora w decyzji o podziale kompetencji⁷. W BON utworzonych było 4,5 etatu w 2015 r. i 2016 r. oraz 5,5 etatu od 2017 r. Do zadań BON należało:

- prowadzenie spraw związanych z procesem dydaktycznym i funkcjonowaniem w środowisku akademickim studentów i doktorantów będących osobami z niepełnosprawnością,
- prowadzenie i aktualizacja bazy studentów i doktorantów z niepełnosprawnością,
- rozpoznawanie potrzeb studentów i doktorantów z niepełnosprawnością oraz inicjowanie działań zmierzających do likwidacji zidentyfikowanych barier utrudniających proces dydaktyczny na Uczelni,
- prowadzenie wypożyczalni sprzętu wspomagającego naukę osobom z niepełnosprawnością,
- prowadzenie pracowni komputerowej dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnością,
- organizacja spotkań indywidualnych i grupowych ze studentami,
- udzielanie indywidualnej pomocy studentom z niepełnosprawnością w zakresie prowadzonych studiów,
- promocja działań Biura.

Realizacja zadań BON została m.in. uregulowana zarządzeniem Nr 59/2014 Rektora z 1 września 2014 r. w sprawie Regulaminu wydatkowania dotacji na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia na

⁵ Dotyczy lat akademickich 2014/2015, 2015/2016 oraz 2016/2017.

⁶ Do dnia 17 stycznia 2014 r. komórka ta funkcjonowała pod nazwą Biuro ds. Studentów Niepełnosprawnych.

⁷ Decyzja Nr 35/2012 Rektora Uniwersytetu z 1 września 2012 r. w sprawie zakresów obowiązków i kompetencji Rektora, Prorektorów oraz Kanclerza oraz decyzja Nr 30/2016 Rektora Uniwersytetu z 1 września 2016 r. w sprawie zakresów obowiązków i kompetencji Rektora, Prorektorów oraz Kanclerza.

Uniwersytecie. Określono w nim m.in., że z dotacji podmiotowej na ww. działania, finansuje się w szczególności koszty:

- dostosowania materiałów dydaktycznych do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- dostosowania/adaptacji egzaminów wstępnych i okresowych oraz innych form zaliczeń do potrzeb i możliwości studentów niepełnosprawnych,
- aktywizacji studentów i doktorantów będących osobami niepełnosprawnymi w społeczności akademickiej (w tym organizacji wewnętrznych i zewnętrznych imprez oświatowych, kulturalnych, sportowych, itp.),
- organizacji zajęć wychowania fizycznego dostosowanych do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami, w tym kosztów wynagrodzeń osób prowadzących zajęcia dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz zakupu sprzętu sportowego,
- zakupu sprzętu i urządzeń specjalistycznych wspomagających proces dydaktyczny, które wypożyczane będą studentom i doktorantom będącym osobami niepełnosprawnymi,
- likwidacji drobnych barier architektonicznych/instytucjonalnych oraz barier komunikacyjnych i edukacyjnych poprzez zakup do poszczególnych jednostek Uniwersytetu sprzętu wspomagającego proces dydaktyczny osobom z niepełnosprawnościami,
- realizacji specjalistycznych lektoratów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością, w tym doposażenia sal dydaktycznych i kosztów wynagrodzeń lektorów prowadzących zajęcia ze studentami z niepełnosprawnością.

(dowód: akta kontroli str. 130-206)

Na terenie Uczelni funkcjonowały trzy koła naukowe⁸, które od 2014 r. corocznie wspierały akcję „UWM gra w niebieski” w ramach Światowego Dnia Świadomości Autyzmu. Wsparcie to obejmowało m.in. organizację akcji ulicznych, happeningów, warsztatów sensorycznych, pokazów filmowych oraz spotkań z rodzicami osób z autyzmem.

(dowód: akta kontroli str. 207-208)

1.4. W okresie objętym kontrolą Uniwersytet prowadził działania promocyjne mające na celu zachęcenie niepełnosprawnych uczniów szkół do studiowania w swoich strukturach. W latach 2015 - 2017 przeprowadzono łącznie 24 działania w tym zakresie, które m.in. polegały na promowaniu przez BON oferty kształcenia i wsparcia osób niepełnosprawnych, tj.:

- na corocznym wydarzeniu „Dzień Otwartych Drzwi UWM w Olsztynie”,
- na corocznych targach „Międzynarodowy Salon Edukacyjny” w Warszawie,
- podczas wizyt w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Uczelnia zapraszała również dzieci z przedszkoli oraz uczniów szkół podstawowych do odwiedzin BON, gdzie organizowano dla nich warsztaty z języka migowego oraz zapoznawano z elementami wyposażenia Biura ułatwiającymi naukę osobom niepełnosprawnym. W czasie tych odwiedzin uczniowie mieli możliwość rozmów ze studentami niepełnosprawnymi. Ponadto BON było współorganizatorem konkursu matematycznego „W zaciszu matematyki”⁹, który był skierowany do dzieci głuchych i słabosłyszących. W konkursie tym wzięło udział kilkudziesięciu uczniów z terenu całej Polski. W latach 2015 - 2017 działania mające na celu zachęcenie osób niepełnosprawnych do studiowania na Uniwersytecie objęły także 14 wizyt

⁸ Koło Naukowe Pedagogów Specjalnych utworzone w 2005 r., Koło Naukowe Wolontariatu utworzone w 2009 r., Studenckie Koło Naukowe Pracy Socjalnej utworzone w 2008 r.

⁹ Na Wydziale Matematyki i Informatyki Uniwersytetu.

pracowników BON w szkołach oraz ośrodkach szkolno - wychowawczych. Podczas tych wizyt uczniowie zapoznawani byli z ofertami kształcenia i formami wsparcia dla osób niepełnosprawnych na Uczelni. W spotkaniach tych uczestniczył m.in. tłumacz języka migowego.

(dowód: akta kontroli str. 209-270)

1.5. W ramach rozpoznania potrzeb niepełnosprawnych studentów lub doktorantów Uczelnia dysponowała danymi o dostosowaniu poszczególnych obiektów uczelnianych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Od czerwca 2015 r. na stronie internetowej Uczelni dostępny był przewodnik dla osób niepełnosprawnych w postaci interaktywnej mapy¹⁰ obejmującej w szczególności teren i budynki Uniwersytetu. Przewodnik ten umożliwiał zaplanowanie trasy pomiędzy poszczególnymi lokalizacjami z uwzględnieniem informacji o miejscach parkingowych, przejściach dla pieszych, wysokich krawężnikach, schodach, stromych nachyleniach i terminalach języka migowego. Ponadto, dzięki temu przewodnikowi można było zapoznać się z opisem obiektów, który wskazywał czy budynek jest lub nie jest dostosowany do osób niepełnosprawnych, czy jest wyposażony w schody, barierki, podjazd, windę i toaletę dla osób niepełnosprawnych. Przy opisach budynków i miejsc zamieszczone były ich zdjęcia.

Interfejs przewodnika posiadał udogodnienie dla osób słabowidzących, tj. możliwość powiększenia lub pomniejszenia czcionki, a także zmianę kolorystyki wyświetlania strony.

Kierownik BON wyjaśnił, że Uczelnia pozyskuje dane dotyczące potrzeb osób niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier architektonicznych m.in. poprzez działalność Zespołu ds. Likwidacji Barier Architektonicznych¹¹, informacje udzielane przez wydziały Uniwersytetu, a także informacje uzyskiwane bezpośrednio od studentów. W ramach tych działań na Uczelni wykonano m.in. windy i podjazdy przeznaczone dla osób niepełnosprawnych, remonty nawierzchni chodników i dróg.

(dowód: akta kontroli str. 271-288)

1.6. Rekrutacja na Uczelni odbywała się wyłącznie poprzez Internetową Rejestrację Kandydatów (dalej: „IRK”), podczas której kandydaci na studentów mogli wskazać czy są osobami niepełnosprawnymi oraz czy potrzebują pomocy podczas egzaminów wstępnych.

W roku akademickim 2015/2016 na Uczelnię aplikowało 10.231 kandydatów na studia I i II stopnia. W kolejnych latach akademickich ich liczba wynosiła 9.388 (2016/2017) oraz 8.492¹² (2017/2018). Liczba kandydatów deklarujących w systemie IRK niepełnosprawność stanowiła od 1,50% do 1,85% ogółu kandydatów i wynosiła w roku akademickim:

- 2015/2016 – 189 osób, w tym 131 na studia I stopnia i 58 na studia II stopnia,
- 2016/2017 – 157 osób, w tym odpowiednio 110 i 47,
- 2017/2018 – 127 osób, w tym odpowiednio 96 i 31.

Kandydaci na doktorantów w celu rejestracji składali dokumenty bezpośrednio w dziekanatach wybranych wydziałów.

Uczelnia do końca października danego roku akademickiego pozyskiwała szczegółowe dane o stopniu i rodzaju niepełnosprawności nowoprzyjętych

¹⁰ Mapę/przewodnik dla osób niepełnosprawnych dofinansowano z projektu „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego UWM w Olsztynie” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, nr umowy UDA-POKL.04.01.01-00-095/10-03. Wartość całego zadania wynosiła 121,1 tys. zł, w tym kwota dofinansowania 99,5 tys. zł.

¹¹ Decyzja Nr 68/2013 Rektora Uniwersytetu z 16 grudnia 2013 r. w sprawie powołania Zespołu ds. Likwidacji Barier Architektonicznych w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie.

¹² Liczba ta nie uwzględnia danych dotyczących naboru zimowego.

studentów i doktorantów, bowiem zgodnie z wyjaśnieniami Kierownika BON, był to termin składania przez większość studentów i doktorantów niepełnosprawnych wniosków o przyznanie stypendium specjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 289-291)

1.7. W roku akademickim 2015/2016 na Uniwersytecie kształciło się 22.990 studentów w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym. W kolejnych latach akademickich liczba ta wynosiła 20.742 (2016/2017) oraz 19.785 (2017/2018). Liczba doktorantów wynosiła zaś 615 w roku akademickim 2015/2016, a w kolejnych latach odpowiednio 619 i 552.

W badanym okresie liczba niepełnosprawnych studentów stanowiła od 2,68% do 3,16% ogółu studentów. W poszczególnych latach wynosiła ona:

- 727 osób (3,17% ogółu studentów) w roku akademickim 2015/2016, w tym: 263 studentów z dysfunkcją narządu ruchu (w tym 13 niechodzących), 61 niewidomych lub słabowidzących, 46 głuchych lub słabosłyszących oraz 357 z innymi rodzajami niepełnosprawności,
- 551 osób (2,66%) – 2016/2017, w tym: 183 z dysfunkcją narządu ruchu (w tym 12 niechodzących), 42 niewidomych lub słabowidzących, 32 głuchych lub słabosłyszących oraz 294 z innymi rodzajami niepełnosprawności,
- 530 osób (2,68%) – 2017/2018, w tym: 203 z dysfunkcją narządu ruchu (w tym 17 niechodzących), 52 niewidomych lub słabowidzących, 48 głuchych lub słabosłyszących oraz 227 z innymi rodzajami niepełnosprawności.

Liczba niepełnosprawnych doktorantów w poszczególnych latach wynosiła:

- 25 w roku akademickim 2015/2016 (4,07% ogółu doktorantów), w tym osiem osób z dysfunkcją narządu ruchu (chodzące), jedna niewidoma lub słabowidząca, dwie głuche lub słabosłyszące oraz 14 osób z innymi rodzajami niepełnosprawności,
- 26 – 2016/2017 (4,20%), w tym 10 osób z dysfunkcją narządów ruchu (chodzące), jedna osoba niewidoma lub słabowidząca i 15 z innymi rodzajami niepełnosprawności,
- 27 – 2017/2018 (4,89%), w tym 13 osób z dysfunkcją narządów ruchu (chodzące) i 14 z innymi rodzajami niepełnosprawności.

(dowód: akta kontroli str. 292-300)

W okresie objętym kontrolą na Uczelni wydano łącznie 760 decyzji o skreśleniu 654 studentów i doktorantów będących osobami niepełnosprawnymi z list studentów. Analiza 54 przypadków¹³ (8,3%) wykazała, że głównym powodem tych skreśleń były rezygnacje studentów i doktorantów ze studiów. Zdaniem Kierownika BON większość z tych rezygnacji dotyczyła studentów, którzy dostali się na więcej niż jeden kierunek studiów i wynikała z ich decyzji o kontynuacji studiów tylko na jednym kierunku.

(dowód: akta kontroli str. 301-306)

1.8. Uczelnia podejmowała działania informacyjne o możliwości uzyskania wsparcia przez niepełnosprawnych studentów i doktorantów. Ze studentami organizowano spotkania o charakterze otwartym, np. coroczna październikowa akcja „Poznaj z nami Kortowo”, kierowana głównie do studentów nowoprzyjętych. Organizowano cykliczne (3-4 w roku) spotkania informacyjne, na których pracownicy BON informowali o rodzaju swojej działalności i formach wsparcia na Uczelni dla osób niepełnosprawnych. Ponadto BON prowadziło i aktualizowało swoją stronę internetową oraz profil na internetowym portalu społecznościowym¹⁴, gdzie

¹³ Wydział Humanistyczny – 28 decyzji o skreśleniu z listy studentów, Wydział Nauk Społecznych – 26 decyzji.

¹⁴ https://www.facebook.com/BONuwmolsztyn?ref=aymt_homepage_panel (stan na 8 lutego 2018 r.).

umieszczano informacje o działalności Biura, w tym rodzajach wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz informacje o aktualnych wydarzeniach, szkoleniach i warsztatach.

(dowód: akta kontroli str. 209-262, 306)

1.9. W wyniku oględzin przeprowadzonych w pięciu budynkach Uczelni¹⁵, w których zaplanowano w semestrze zimowym 2017/2018 zajęcia m.in. dla osób niepełnosprawnych¹⁶ ustalono m.in., że w budynkach tych zastosowano rozwiązania architektoniczne oraz techniczne umożliwiające tym osobom realizację zajęć dydaktycznych. Znajdowały się w nich podjazdy dla osób poruszających się na wózkach, dźwigi osobowe oraz toalety przeznaczone dla osób niepełnosprawnych. Wymiary drzwi wejściowych do tych budynków oraz sal dydaktycznych (w każdym przypadku równe lub większe 1,0m), a także pomieszczeń i ciągów komunikacyjnych umożliwiały swobodne poruszanie. Położenie drzwi wejściowych do budynków oraz kształt i wymiary wiatrołapów, zgodnie z § 61 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie¹⁷, umożliwiały dogodne warunki ruchu osobom niepełnosprawnym. W dwóch aulach poddanych oględzinom¹⁸ znajdowały się wzmacniacze pętli indukcyjnej, wspomagające percepcję słuchu przez osoby słabosłyszące korzystające z aparatów słuchowych z cewką indukcyjną. W budynku Wydziału Humanistycznego wszystkie pomieszczenia oraz dźwigi osobowe były oznakowane tabliczkami zawierającymi znaki w alfabecie brajla.

Poddane oględzinom cztery dźwigi osobowe¹⁹ posiadały kabiny o wymiarach od 1,1x1,4m do 1,4x1,6m. W trakcie oględziny były one sprawne, posiadały aktualne badania okresowe dopuszczające je do użytkowania. W rejonie czterech z pięciu budynków poddanych oględzinom²⁰ znajdowały się wydzielone i oznakowane miejsca postojowe przeznaczone dla pojazdów osób niepełnosprawnych.

(dowód: akta kontroli str. 347-408)

W toku przeprowadzonych oględzin Biblioteki Uniwersyteckiej oraz BON znajdującego się w jej budynku ustalono m.in., że:

- Biblioteka posiadała dwa wejścia – główne (od wschodu) i drugie przeznaczone dla osób niepełnosprawnych (od południa). Do wejścia głównego prowadziła również rampa przeznaczona m.in. dla osób poruszających się na wózkach, zaś wejście dla osób niepełnosprawnych znajdowało się na poziomie chodnika,
- w budynku znajdowały się trzy dźwigi osobowe – windy, z czego dwie przeznaczono dla korzystania przez osoby niepełnosprawne. Windy były sprawne i posiadały aktualne badania dopuszczające je do użytkowania,
- Biblioteka była wyposażona w cztery stanowiska komputerowe dostosowane do osób niepełnosprawnych²¹,
- na każdej z czterech kondygnacji znajdowała się toaleta dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych,

¹⁵ Studium Języków Obcych przy ul. Obrońców Tobruku 3, Wydział Matematyki i Informatyki przy ul. Słonecznej 54, Wydział Sztuki oraz Wydział Nauk Społecznych przy ul. Szrajbera 11, Wydział Humanistyczny przy ul. Kurta Obiży 1 oraz Wydział Biologii i Biotechnologii przy ul. Oczapowskiego 1A.

¹⁶ Po jednej osobie z niepełnosprawnością ruchową, wzroku lub słuchu.

¹⁷ Dz. U. z 2015 r. poz. 1422.

¹⁸ Wydział Humanistyczny oraz Wydział Biologii i Biotechnologii.

¹⁹ Wydział Matematyki i Informatyki przy ul. Słonecznej 54, Wydział Sztuki oraz Wydział Nauk Społecznych przy ul. Szrajbera 11, Wydział Humanistyczny przy ul. Kurta Obiży 1.

²⁰ Poza budynkiem Wydziału Biologii i Biotechnologii.

²¹ Stanowiska były wyposażone m.in. w oprogramowanie udźwiękowiające i powiększające obraz na monitorze komputera, elektroniczną lupę powiększającą, słuchawki.

- w budynku Biblioteki zastosowano rozwiązania wspomagające osoby niepełnosprawne, np. takie jak podblatowa pętla indukcyjna, wzmacniacz pętli indukcyjnej na jednej z sal dydaktycznych, usługa tłumacza języka migowego online,
- dojście do dwóch pomieszczeń zajmowanych przez BON zlokalizowanych na pierwszym piętrze Biblioteki było oznakowane tablicami wskazującymi kierunek,
- w BON znajdowało się sześć stanowisk komputerowych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych wyposażonych m.in. w: regulowane biurka komputerowe, specjalistyczne klawiatury komputerowe BigKeys oraz myszy BigTrack, program udźwiękwiający oraz powiększający obraz komputerowy.

(dowód: akta kontroli str. 307-346)

Z informacji uzyskanej na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy z 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²² z Fundacji ŻAK Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dotyczącej sposobu dostosowania domów akademickich do potrzeb osób niepełnosprawnych wynikało m.in., że spośród 11 domów studenckich będących w administracji Fundacji, pięć przystosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. Pokoje przeznaczone dla ww. osób zlokalizowano na parterze budynków, a budynki wyposażono m.in. w dźwigi osobowe, uchwyty i siedziska ułatwiające korzystanie z urządzeń higieniczno-sanitarnych, drzwi bez progów o szerokości przystosowanej do przejazdu wózka inwalidzkiego. W każdym z domów studenckich na recepcji zamontowano podblatowe pętla indukcyjne. Z informacji tej wynika również, że osobom niepełnosprawnym zależy na „mieszkaniu w swoim wydziałowym środowisku i postrzeganiu ich jak pozostałych sprawnych osób”.

(dowód: akta kontroli str. 428-539)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że niektóre rozwiązania funkcjonalno-techniczne w budynkach uczelnianych, tj. w Bibliotece Uniwersyteckiej, a także w budynku Wydziału Sztuki i Wydziału Nauk Społecznych nie były przyjazne dla osób niepełnosprawnych i nie służyły zapewnieniu traktowania osób niepełnosprawnych na równi z osobami pełnosprawnymi. Ustalono bowiem, że osoby niepełnosprawne, w szczególności poruszające się na wózkach, aby dostać się tych obiektów musiały przebyć drogę dłuższą o ok. 80-100 m od osób pełnosprawnych, które mogły korzystać z wejść głównych. Należy również zauważyć, że osoby niepełnosprawne korzystające m.in. z budynku Biblioteki, w celu przemieszczenia się pomiędzy kondygnacjami (korzystając z dźwigów osobowych), zobowiązane były do używania kart dostępowych z nadanymi uprawnieniami. NIK zwraca przy tym uwagę, że czytniki tych kart (za wyjątkiem czytnika zlokalizowanego przy wejściu dla osób niepełnosprawnych), umieszczono w budynkach na wysokości 1,35m, co mogło stanowić utrudnienie dla niepełnosprawnych studentów lub doktorantów poruszających się na wózkach.

Kierownik BON wyjaśnił, że w ww. budynkach wejścia dla osób niepełnosprawnych zlokalizowano w możliwie najmniejszej odległości od wejść głównych oraz że do wejścia głównego Biblioteki doprowadzona jest metalowa rampa, po której mogą poruszać się osoby z niepełnosprawnością ruchu, a w przypadku budynku Wydziału Sztuki i Wydziału Nauk Społecznych zasadnym byłoby zainstalowanie rampy najazdowej do drzwi wejścia głównego. Ponadto wyjaśnił, że w przypadku Biblioteki osoby niepełnosprawne są w tej samej sytuacji co osoby pełnosprawne, bowiem i jedni i drudzy chcąc skorzystać z wind powinni zwrócić się do pracowników portierni w celu otwarcia drzwi oddzielających strefę ogólnodostępną od strefy

²² Dz. U. z 2017 r. poz. 524 (dalej „ustawa o NIK”).

w której znajdowały się dźwigi osobowe. Podał także, że możliwość uzyskania karty magnetycznej dla studentów z niepełnosprawnością nie ma charakteru dyskryminującego, a ma za zadanie ułatwić im komunikację w budynku. Zdaniem Kierownika BON w budynku Biblioteki należałoby obniżyć czytniki kart do wysokości 1,0m oraz przenieść je na tę samą stronę drzwi, po której znajdują się klamki, a także podjąć działania zmierzające do włączenia dźwigów osobowych do strefy ogólnodostępnej. W przypadku budynku Wydziału Sztuki i Wydziału Nauk Społecznych należałoby dodatkowo wykonać toalety przystosowane dla osób niepełnosprawnych na wszystkich kondygnacjach.

NIK nie podziela w pełni powyższych wyjaśnień. Nie można bowiem zgodzić się z tym, że w przypadku korzystania z wind w budynku Biblioteki osoby niepełnosprawne są w tej samej sytuacji co osoby pełnosprawne. Korzystanie z wind w przypadku osób niepełnosprawnych może stanowić jedyną możliwość przemieszczania się pomiędzy poszczególnymi kondygnacjami budynku, zaś osoby pełnosprawne posiadają bez żadnych ograniczeń alternatywne rozwiązanie, tj. korzystanie ze schodów. NIK nie podziela również powyższych wyjaśnień w zakresie „możliwości uzyskania karty magnetycznej (...) mającej za zadanie ułatwić osobom niepełnosprawnym komunikację w budynku”. Zdaniem Izby nie jest to możliwość, a konieczność, bowiem brak tej karty uniemożliwia osobom niepełnosprawnym poruszanie się po budynku.

(dowód: akta kontroli str. 307-346, 424-427)

Ustalone
nieprawidłowości

1. W budynku Wydziału Humanistycznego przy ul. Kurta Obizta 1, na trzeciej i czwartej kondygnacji nadziemnej (drugie i trzecie piętro) nie przystosowano żadnego z ogólnodostępnych pomieszczeń higieniczno-sanitarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych, co było niezgodne z § 86 ust. 1 rozporządzenia w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Zgodnie z tym przepisem, na kondygnacjach dostępnych dla osób niepełnosprawnych, co najmniej jedno z ogólnodostępnych pomieszczeń higieniczno-sanitarnych powinno być przystosowane dla tych osób poprzez zapewnienie przestrzeni manewrowej o wymiarach co najmniej 1,5 x 1,5m, zastosowanie drzwi bez progów w samych pomieszczeniach jak i na drodze dojazdu, a także zainstalowanie odpowiednio przystosowanych urządzeń, tj. miski ustępowej (co najmniej jedna sztuka), umywalki oraz uchwyty ułatwiających korzystanie z urządzeń higieniczno-sanitarnych. Należy zaznaczyć, że ww. kondygnacje były dostępne dla osób niepełnosprawnych, bowiem znajdowały się tam pokoje nauczycieli akademickich, którzy prowadzili konsultacje ze studentami lub doktorantami.

Kierownik Działu Inwestycji i Nadzoru Budowlanego wyjaśnił, że ww. budynek wybudowano w 2003 r. na podstawie pozwolenia na budowę i dokumentacji projektowej z 2001 r. Podał również, że do lutego 2018 r. nie były prowadzone żadne roboty budowlane, przy których konieczne byłoby uwzględnienie aktualnych przepisów dotyczących osób niepełnosprawnych.

NIK nie podziela powyższych wyjaśnień. W czasie opracowania dokumentacji projektowej oraz uzyskania pozwolenia obowiązywały w tym zakresie analogiczne przepisy regulujące ww. kwestie, które ujęte były w obowiązującym wówczas rozporządzeniu Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 14 grudnia 1994 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie na budowę wcześniej obowiązującym stanie prawnym²³.

(dowód: akta kontroli str. 385-400, 409-412)

²³ Dz. U. z 1999 r. Nr 15 poz. 140, ze zm.

2. W budynku Wydziału Sztuki oraz Wydziału Nauk Społecznych przy ul. Szrajbera 11 znajdowała się tylko jedna toaleta przeznaczona dla osób niepełnosprawnych zlokalizowana na pierwszej nadziemnej kondygnacji (parter), podczas gdy wszystkie pięć kondygnacji było dostępnych dla osób niepełnosprawnych. Było to niezgodne z wymogami określonymi w § 86 ust. 1 rozporządzenia w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Ponadto, drzwi tej toalety miały szerokość 0,85 m oraz nie posiadały otworów nawiewnych w ich dolnej części. Oznaczało to, że drzwi te nie spełniały wymogów z § 85 ust. 2 pkt 2 oraz § 79 ust. 1, które stanowiły odpowiednio, że w budynkach użyteczności publicznej w ustępach ogólnodostępnych należy stosować drzwi o szerokości co najmniej 0,9 m, a drzwi do wydzielonego ustępu powinny w dolnej części posiadać otwory o sumarycznym przekroju nie mniejszym niż 0,022 m² dla dopływu powietrza.

Kierownik Działu Inwestycji i Nadzoru Budowlanego wyjaśnił, że prace związane z przebudową ww. toalety zakończono w marcu 2008 r. oraz że nie jest on w stanie podać przyczyn ww. nieprawidłowości. Podał również, że zostaną one usunięte w najkrótszym możliwym czasie.

(dowód: akta kontroli str. 376-384, 409-412, 414)

3. W budynku Studium Języków Obcych przy ul. Obrońców Tobruku 3 w toalecie przeznaczonej dla osób niepełnosprawnych znajdującej się na pierwszej kondygnacji (parter), jeden z wymiarów (szerokość pomieszczenia) ograniczony był znajdującym się w niej grzejnikiem centralnego ogrzewania oraz umywalką i wynosił 1,03 m, co było niezgodne z § 86 ust. 1 pkt 1, który stanowi że w pomieszczeniu higieniczno-sanitarnym przeznaczonym dla osób niepełnosprawnych należy zapewnić przestrzeń manewrową o wymiarach co najmniej 1,5 m x 1,5 m.

Specjalista ds. administracyjno-gospodarczych w Studium Języków Obcych, wyjaśnił, że przebudowa ww. toalety odbyła się w 2014 r., a ograniczenie przestrzeni manewrowej wynikało z braku możliwości jej poszerzenia.

NIK zaznacza jednak, że przepisy ww. rozporządzenia nie przewidują możliwości zmniejszenia wymaganej przestrzeni manewrowej z uwagi na ograniczenia architektoniczne. Ponadto, w tym przypadku była techniczna możliwość zapewnienia właściwej przestrzeni manewrowej w toalecie dla osób niepełnosprawnych.

(dowód: akta kontroli str. 357-367, 409-413, 418-423)

Opis stanu
faktycznego

1.10. W kontrolowanym okresie Uczelnia zapewniła wsparcie dydaktyczne i rozwiązania wspierające niepełnosprawnych studentów i doktorantów. W ramach tego wsparcia, w celu zaspokojenia potrzeb osób:

- Niewidzących i słabowidzących – pracownice sześciu Wydziałów Uczelni²⁴, na których odnotowano największą liczbę osób z niepełnosprawnością wzroku, wyposażono w oprogramowanie udźwiękowiające i powiększające obraz na monitorach komputerów²⁵. Biblioteka Uniwersytecka w poszczególnych działach została wyposażona w sprzęt specjalistyczny, tj. m.in. w elektroniczne powiększalniki przenośne, oprogramowania komputerowe: udźwiękowiające, powiększające i rozpoznające tekst na zdjęciach oraz w słuchawki komputerowe, a także w jedną dwustronną drukarkę braila. BON prowadziło

²⁴ Wydziały: Nauk Społecznych, Nauk Ekonomicznych, Nauk Technicznych, Teologii, Matematyki i Informatyki oraz Geodezji Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa.

²⁵ W 2014 r. zakupiono 44 licencje programu udźwiękowiającego oraz 44 licencje programu powiększającego obraz na monitorach komputerów.

wypożyczalnię sprzętu specjalistycznego przeznaczonego dla osób, które ze względu na rodzaj niepełnosprawności mają utrudniony dostęp do edukacji. Wg stanu na maj 2016 r., w ramach posiadanego sprzętu, osoby niewidzące i słabowidzące posiadały dostęp do m.in. 10 laptopów z oprogramowaniem udźwiękowiającym i powiększającym obraz na monitorze, 10 dyktafonów, sześciu skanerów mobilnych, pięciu powiększalników przenośnych, jednego powiększalnika stacjonarnego, dwóch notatników brajlowskich. Przy BON funkcjonowała pracownia komputerowa przeznaczona dla studentów i doktorantów będącymi osobami z niepełnosprawnością wyposażona w sprzęt specjalistyczny, tj. w sześć komputerów z oprogramowaniem powiększającym i udźwiękowiającym, sześć stolików i foteli o regulowanej wysokości, pięć specjalistycznych myszy Big Track, pięć specjalistycznych klawiatur Big Keys, jeden powiększalnik stacjonarny, jedną wygrzewarkę do papieru pęczniejącego, jedną drukarkę brajlowską jednostronną oraz jeden skaner stacjonarny. Trzy z tych stanowisk wyposażono w oprogramowanie z funkcją mowy. Inne działania Uczelni w tym zakresie dotyczyły m.in. wymiany oświetlenia jarzeniowego na oświetlenie LED w salach dydaktycznych budynku Wydziału Humanistycznego oraz zainstalowania 243 tablic informacyjnych z punktami brajla wraz z kolorowym poddrukami mających na celu zapewnienie osobom niewidomym m.in. informacji o numerze pokoi oraz numerze i nazwie auli również w budynku tego Wydziału. W 2015 r. Uczelnia zawarła porozumienie z Akademicką Biblioteką Cyfrową Uniwersytetu Warszawskiego m.in. w celu udostępnienia zbiorów zarejestrowanych w bazie tej Biblioteki osobom ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności wzroku.

- Głuchych i słabosłyszących – pracownicy dydaktyczni i administracyjni oraz BON przeszli kurs języka migowego²⁶, zaś studentom zapewniono bezpośrednie wsparcie tłumaczy języka migowego – Uczelnia zakupiła 10 wideofonów wraz z usługą tłumacza języka migowego on-line. Wideofony te zainstalowano w dziekanatach sześciu Wydziałów²⁷, BON, Biurze ds. Studenckich, Bibliotece Uniwersyteckiej oraz w portierni domu studenckiego nr 11. Ponadto zakupiono 10 pętli indukcyjnych, które zainstalowano łącznie w 14 aulach i salach dydaktycznych Uczelni²⁸. Podblatowe pętle indukcyjne (łącznie 37 sztuk), wspomagające percepcję słuchu przez osoby słabosłyszące korzystające z aparatów słuchowych z cewką indukcyjną, zainstalowano we wszystkich dziekanatach Uczelni, portierniach domów studenckich, w Pływalni Uniwersyteckiej (kasa), Bibliotece Uniwersyteckiej (punkt informacyjny), w portierni Rektoratu, w BON, w Biurze ds. Studenckich oraz w Biurze ds. Współpracy Międzynarodowej. W prowadzonej przez BON wypożyczalni sprzętu specjalistycznego, dla osób głuchych i słabosłyszących możliwych było do wypożyczenia m.in. 20 tabletów wyposażonych w usługę abonamentową tłumacza języka migowego on-line, która jest dostępna od poniedziałku do piątku w godzinach 7:30-20:00 oraz w soboty w godzinach 8:00-20:00.
- Z dysfunkcją ruchu (w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich) – utworzono Zespół ds. Likwidacji Barrier Architektonicznych. BON, we

²⁶ Poziom podstawowy i średniozaawansowany.

²⁷ Wydziału: Nauk o Żywności, Biologii i Biotechnologii, Nauk Ekonomicznych, Kształtowania Środowiska i Rolnictwa, Sztuki, Matematyki i Informatyki

²⁸ Aula im. prof. E. Pijanowskiego (pl. Cieszyński 1), Aula im. prof. M. Gotowca (ul. Oczapowskiego 5), Aula im. prof. Z. Mocarskiego (ul. Oczapowskiego 5), Collegium Biologiae (ul. Oczapowskiego 1A), Aula Teatralna (ul. Obitza 1), Aula im. M.G. Dietrichów (ul. Obitza 1), Aula im. prof. M. Kotera (pl. Łódzki 5), Aula im. prof. K. Markiewicza (ul. Oczapowskiego 14), Aula im. prof. H. Janowskiego (ul. Oczapowskiego 13), Aula Kongresowa (ul. Dybrowskiego 11), Aula im. prof. S. Tarczyńskiego (ul. Oczapowskiego 13), Biblioteka sala 306 (ul. Oczapowskiego 12b), sala nr 13 (ul. Heweliusza 14), Aula im. prof. W. Niewiadomskiego (pl. Łódzki 3).

współpracy z tym zespołem oraz Kanclerzem, Działem Inwestycji i Nadzoru Budowlanego, Działem Gospodarki Nieruchomościami, Działem Obsługi Obiektów Dydaktycznych, a także Fundacją ŻAK, zajmowało się zadaniami dotyczącymi wykonania m.in. wind, poręczy, podjazdów i ramp najazdowych oraz remontów nawierzchni chodników, dróg i parkingów, w tym ich oznakowaniem. W czerwcu 2015 r. utworzono portal internetowy (przewodnik dla osób niepełnosprawnych), zawierający m.in. mapę Kortowa z naniesionymi punktami oznaczającymi bariery architektoniczne oraz umożliwiający wyznaczenie alternatywnych dróg dla osób z niepełnosprawnością ruchu. Ponadto przewodnik ten zawierał bazę budynków Uczelni z uwzględnieniem ich cech z punktu widzenia osób niepełnosprawnych. Zakupiono również m.in. schodolaz (transporter gąsiennicowy) oraz wózek inwalidzki do jego obsługi, wózek ociekowy z przeznaczeniem do użytku na Pływalni Uniwersyteckiej oraz specjalistyczne siedzisko²⁹. W 2017 r. na Uczelni wprowadzono usługę transportową skierowaną do studentów, którzy mają trudności w przemieszczaniu się na zajęcia.

- Z zaburzeniami psychicznymi – zapewniono możliwość psychologicznego wsparcia poprzez indywidualne konsultacje z dyżurującym psychologiem, a także poprzez warsztaty grupowe. Jednym z zadań psychologa było upowszechnianie wiedzy na temat zdrowia psychicznego w środowisku akademickim. W 2016 r. odnotowano 130 wizyt, zaś w 2017 r. – 109 oraz 2 spotkania warsztatowe podnoszące świadomość studentów z niepełnosprawnością. Z początkiem roku akademickiego 2017/2018 na Uczelni ruszyła usługa koordynacji wsparcia studentów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (dalej: „ZSA”). Prowadzono konsultacje, spotkania oraz szkolenia ze studentami i pracownikami Uczelni w celu stworzenia studentom i doktorantom z diagnozą ZSA warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia.

Dodatkowo Uczelnia zapewniała wsparcie osobom niepełnosprawnym w formie asystenta studenta z niepełnosprawnością, z którego od października 2015 r. skorzystało 18 studentów. W 2016 r. pięciu studentów skorzystało ze zorganizowanego przez BON wsparcia trzech stenotypistów, których zadaniem było notowanie w edytorze tekstów treści przekazywanych podczas zajęć dydaktycznych (ćwiczenia i wykłady). Zapisane w ten sposób notatki były udostępniane studentom objętym tym wsparciem. Ponadto z kolejnej formy wsparcia w postaci 12 asystentów dydaktycznych w 2016 r. skorzystały 23 osoby. Asystenci ci pomagali w wykonywaniu różnych czynności związanych z procesem dydaktycznym, których student nie był w stanie wykonać samodzielnie.

(dowód: akta kontroli str.209-262, 540-544, 548-549)

Osoby niepełnosprawne miały możliwość korzystania z wypożyczalni sprzętu specjalistycznego, po złożeniu odpowiedniego wniosku. Sprzęt ten był użyczany po rozpatrzeniu wniosku, a z czynności jego przekazania i zwrotu sporządzano protokoły. Wypożyczający byli zaznajomieni z warunkami korzystania ze sprzętu. W badanym okresie nie było przypadków zgłoszenia zapotrzebowania na sprzęt w ilości większej niż dysponowało nim BON w ramach wypożyczalni.

(dowód: akta kontroli str. 540-544, 559-565)

²⁹ Umożliwiającej studentom z niepełnosprawnością ruchową na Wydziale Nauk Społecznych realizację zajęć pomimo uszkodzeń kręgosłupa lub innych narządów uniemożliwiających tradycyjną pozycję siedzącą podczas zajęć.

Uczestnictwo osób niepełnosprawnych w zajęciach wychowania fizycznego zostało uregulowane m.in. w § 27 ust. 2 Regulaminu Studiów. Stanowi on, że Kierownik Studium Wychowania Fizycznego i Sportu może zwolnić studenta z obowiązku udziału w zajęciach wychowania fizycznego wymagających ruchowej sprawności fizycznej na podstawie zaświadczenia lekarskiego, z jednoczesnym obowiązkiem realizacji zajęć zastępczych wg przygotowanej oferty programowej. Oferta ta w każdym semestrze obejmowała zajęcia dla ww. osób, w ramach programu indywidualnego obejmującego ćwiczenia usprawniające, korekcyjne oraz kompensacyjne. Kierownik Studium wyjaśnił, że studenci z dysfunkcją ruchu, słabowidzący i z zaburzeniami psychicznymi uczestniczyli w zajęciach nauki pływania z intensywnością dostosowaną do ich możliwości. W indywidualnych przypadkach studenci posiadający zwolnienia lekarskie z uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego realizowali te zajęcia poprzez opracowanie zagadnień teoretycznych m.in. z kultury fizycznej, rekreacji i turystyki lub realizowali zajęcia szachowe (np. osoby słabosłyszące). W latach 2015-2018 w każdym semestrze zajęcia w tej formie zrealizowały po cztery osoby, które ze względu na rodzaj niepełnosprawności i orzeczenia lekarskie nie były w stanie korzystać z przygotowanej oferty Studium dla osób ze zwolnieniami lekarskimi.

(dowód: akta kontroli str. 545-547)

W 2013 r. lektorzy Studium Języków Obcych odbyli szkolenie dotyczące nauczania języków obcych osób z niepełnosprawnością wzroku i słuchu. Od roku akademickiego 2013/2014 w Studium Języków Obcych zorganizowano specjalistyczne lektoraty dostosowane do potrzeb studentów z niepełnosprawnością. Studium to wyposażono w specjalistyczny sprzęt oraz oprogramowanie mające wesprzeć osoby z niepełnosprawnością w procesie nauki języków obcych³⁰. Cały sprzęt zgromadzono w sali przeznaczonej do kształcenia osób niewidomych, słabowidzących, niesłyszących i niedosłyszących. Osoby niewidome, słabowidzące, niesłyszące i niedosłyszące wymagające alternatywnych metod nauczania miały możliwość zapisania się do dedykowanych im grup językowych. W latach 2015-2016 lektorzy Studium uczestniczyli łącznie w 13 szkoleniach dotyczących nauki języków obcych przez osoby niepełnosprawne. W szkoleniach tych brało udział od jednego do sześciu lektorów. W roku akademickim 2014/2015 w semestrze zimowym utworzono 12 grup lektoratów specjalistycznych, zaś w semestrze letnim – 11. W roku 2015/2016 w każdym semestrze zrealizowano program 13 lektoratów specjalistycznych, zaś w 2016/2017 r. – siedem grup tych lektoratów. Lektoraty specjalistyczne organizowane są w szczególności dla studentów niepełnosprawnością narządu wzroku i słuchu. W indywidualnych, uzasadnionych przypadkach istniała możliwość uczestnictwa w tych zajęciach przez osoby z innymi niepełnosprawnościami, które z racji posiadanej niepełnosprawności nie były w stanie realizować lektoratu w obligatoryjnej grupie. Największą grupę uczestników lektoratów specjalistycznych w każdym z ww. lat stanowili studenci z uszkodzonym słuchem.

W przypadku siedmiu semestrów obejmujących lata akademickie od 2014/2015 (semestr zimowy) do 2017/2018 (semestr zimowy) złożono łącznie 94 wnioski o udział w lektoracie dedykowanym, lub o kontynuację lektoratów. Spośród tych wniosków jeden z nich rozpatrzono negatywnie oraz jeden odrzucono. Rozpatrzenie negatywnie wniosku wynikało z wywiadu ze studentem, podczas którego ustalono, że nie wymaga on wsparcia, gdyż brak było wskazań do realizacji lektoratu w grupie dedykowanej. Jeden wniosek odrzucono natomiast ze względu na to, że

³⁰ Powiększalnik elektroniczny, brajlowska maszyna do pisanie, tablica interaktywna, cztery stanowiska komputerowe wyposażone w oprogramowanie udźwiękawiające Jows (14.0), oprogramowanie powiększające Magic (12.0), słuchawki nauszne Super Bass, stoliki komputerowy o regulowanych blatach.

rozpoczęcie lektoratu było zaplanowane na semestr następujący po semestrze w którym złożono wniosek.

(dowód: akta kontroli str. 544, 550-558)

1.11. W latach 2015 - 2017 na Uczelni nie złożono skarg lub wniosków kierowanych przez studentów, doktorantów lub kandydatów na studia, dotyczących niezapewnienia odpowiednich warunków kształcenia osobom niepełnosprawnym.

(dowód: akta kontroli str. 566)

1.12. W kontrolowanym okresie Uczelnia skierowała 601 pracowników łącznie na 40 kursów i szkoleń dotyczących kształcenia niepełnosprawnych studentów i doktorantów, w tym 431 nauczycieli akademickich. Łączny koszt tych szkoleń i kursów wyniósł 332,0 tys. zł, z czego w:

- 2015 r. zorganizowano 10 szkoleń, w tym dwa o charakterze otwartym (dostępne dla każdego zainteresowanego), podczas których przeszkolono 225 osób (6,77% ogółu zatrudnionych), w tym 156 nauczycieli akademickich (8,06% spośród zatrudnionych). Koszt szkoleń wyniósł 278,0 tys. zł, z czego 266,0 tys. zł stanowił koszt dwóch wizyt studyjnych w Waszyngtonie D.C. na Uniwersytecie Gallaudet'a,
- 2016 r. zorganizowano 15 szkoleń, w tym jedno o charakterze otwartym, przeszkolono 209 osób (6,35 % ogółu zatrudnionych), w tym 122 nauczycieli akademickich (6,33 % spośród zatrudnionych). Łączny koszt szkoleń wyniósł 22,0 tys. zł,
- 2017 r. zorganizowano 15 szkoleń, w tym jedno o charakterze otwartym, przeszkolono 167 osób (5,23% ogółu zatrudnionych), w tym 153 nauczycieli akademickich (8,27% zatrudnionych wykładowców). Łączny koszt szkoleń wyniósł 32 tys. zł.

Spośród ww. 40 kursów i szkoleń, 20 dotyczyło zagadnień ogólnych związanych m.in. z pomaganiem osobom niepełnosprawnym, podnoszeniem świadomości tolerancji wobec tych osób oraz zachowywania się w ich obecności. Kolejną grupę tematyczną – 13 kursów i szkoleń stanowiły zagadnienia związane z niepełnosprawnościami natury psychicznej, np. autyzm, zespół Aspergera oraz epilepsja. Tematyka pozostałych siedmiu szkoleń dotyczyła osób z niepełnosprawnością słuchu (słabosłyszących oraz głuchych).

(dowód: akta kontroli str. 567-571)

1.13. W latach 2015 - 2017 Uczelnia nie była kontrolowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w zakresie realizacji zadań dotyczących zapewnienia pełnego udziału niepełnosprawnych studentów i doktorantów w procesie kształcenia i w badaniach naukowych.

(dowód: akta kontroli str. 572)

Ocena cząstkowa

Uczelnia w pełni uregulowała zasady uczestnictwa niepełnosprawnych studentów i doktorantów w procesie kształcenia i badaniach naukowych m.in. poprzez stosowne zapisy w regulaminach studiów i rekrutacji. W strukturze Uczelni utworzono komórkę organizacyjną zajmującą się zadaniami związanymi ze wsparciem niepełnosprawnych studentów i doktorantów. W poddanych badaniom kontrolnym obiektach Uczelni zastosowano szereg rozwiązań architektonicznych i technicznych umożliwiających dostęp i realizację zajęć dydaktycznych przez osoby niepełnosprawne. Należy jednak zauważyć, że w przypadku trzech budynków w sposób niewłaściwy rozwiązano kwestie dotyczące pomieszczeń higieniczno-sanitarnych dostępnych dla osób niepełnosprawnych, a obiekty Biblioteki oraz Wydziału Sztuki i Wydziału Nauk Społecznych nie były w pełni przyjazne osobom niepełnosprawnym.

Opis stanu
faktycznego

Uczelnia w sposób wystarczający wyposaża swoje obiekty oraz BON w pomoce dla osób niepełnosprawnych, a także umożliwiła korzystanie przez niepełnosprawnych studentów i doktorantów ze specjalistycznego sprzętu wspomagającego proces nauczania i udział w badaniach naukowych.

2. Pozyskiwanie i wykorzystanie środków na wsparcie dydaktyczne i naukowe dla osób niepełnosprawnych

2.1. W latach 2015-2017 Uczelnia otrzymała z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotację, o której mowa w art. 94 ust. 1 pkt 11 Prawa o szkolnictwie wyższym, na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom, będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia. Dotacja ta wynosiła 1.198,3 tys. zł w 2015 r., 1.184,9 tys. zł w 2016 r. oraz 972,8 tys. zł w 2017 r.

W kontrolowanym okresie Uczelnia nie otrzymała z ww. Ministerstwa dotacji celowych (art. 94 ust. 1 pkt 10 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym) na realizację inwestycji służących osobom niepełnosprawnym.

(dowód: akta kontroli str. 573-598)

2.2. W okresie objętym kontrolą dotacje podmiotowe wykorzystano w kwocie:

- 460 tys. zł w 2015 r., co stanowiło 38% otrzymanej kwoty (1.198,3 tys. zł),
- 458 tys. zł w 2016 r., tj. 39% (1.184,9 tys. zł),
- 477 tys. zł w 2017 r., tj. 49% (972,8 tys. zł).

Niewykorzystane środki dotacji w 2015 r., 2016 r. i 2017 r. powiększyły fundusz zasadniczy Uczelni w roku następnym.

W latach 2015-2017 Uczelnia z tytułu niewydatkowanej dotacji podmiotowej odprowadziła na fundusz zasadniczy łączną kwotę 1.958,9 tys. zł. W 2016 r. i 2017 r. z tego funduszu wydatkowano kwotę 1.068,0 tys. zł m.in. na realizację inwestycji służących osobom niepełnosprawnym.

Rektor wyjaśnił, że powodem niepełnego wykorzystania środków dotacji było ograniczenie możliwości wydatkowania kwoty dotacji, np. koszt jednostkowy zakupionych urządzeń nie mógł być wyższy niż 3.500 zł. Uczelnia kierując się racjonalnymi zasadami gospodarowania i celowością wydatkowania środków publicznych, dokonywała wydatków bieżących w granicach przewidzianych przez prawo. Uczelnia planuje w roku 2018 sfinansować inwestycje na rzecz osób z niepełnosprawnościami w kwocie 837,0 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 573, 599-602)

Uczelnia w systemie POL-on, w sprawozdaniach finansowych za 2015 r. i 2016 r. w zakresie ww. dotacji, podała wykorzystanie tej dotacji w kwocie 1.219,8 tys. zł w 2015 r. oraz w kwocie 1.210,5 tys. zł w 2016 r. Jak wyjaśnił Rektor, zapis ten wynikał z zaksięgowania niewykorzystanej kwoty dotacji na przychody Uczelni, co spowodowało zwiększenie funduszu zasadniczego Uniwersytetu. W latach następnych uzyskano możliwość wykorzystania tej kwoty na niezbędne wydatki majątkowe, jak np. zakup środków trwałych dostosowanych do użytkowania przez osoby niepełnosprawne, tym samym w sprawozdaniach finansowych kwota dotacji została wykazana jako dotacja wykorzystana.

(dowód: akta kontroli str. 601-607)

2.3. Środki pochodzące z dotacji podmiotowej na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia w danym roku, na który przyznane były środki, wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem, tj. przeznaczono je m.in. na:

- wynagrodzenia pracowników BON,

- wynagrodzenia tłumaczy języka migowego oraz koszty tłumaczy języka migowego online,
- wynagrodzenie uczelnianych asystentów studentów i doktorantów niepełnosprawnych,
- koszty szkoleń podnoszące świadomość związaną z niepełnosprawnością i obecnością osób niepełnosprawnych w uczelni,
- zakup wyposażenia do uczelnianej wypożyczalni sprzętu dla niepełnosprawnych, zakup sprzętu i urządzeń specjalistycznych wspomagających proces dydaktyczny, np. specjalistyczne oprogramowanie komputerowe, rzutniki do wyświetlania tekstu wykładu, pętle indukcyjne,
- koszt opieki psychologicznej,
- organizację zajęć języka obcego dostosowanych do potrzeb studentów niepełnosprawnych,
- koszt usługi stenotypistów.

W 2015 r. główne wydatki z ww. dotacji stanowiły m.in. koszty: wynagrodzenia pracowników BON – 129,0 tys. zł (28% wszystkich poniesionych wydatków), usługi tłumaczy języka migowego online – 55,6 tys. zł (12%), zakupu podbłatowych pętli indukcyjnych – 54,7 tys. zł, (12%) oraz szkoleń – 32,7 tys. zł, (7%). W 2016 r. ww. dotacje przeznaczono m.in. na koszty związane z: wynagrodzeniami pracowników BON – 147,8 tys. zł (32% wszystkich wydatków), wynagrodzeniami uczelnianych asystentów studentów i doktorantów niepełnosprawnych – 55,3 tys. zł (12%), usługą tłumacza języka migowego online – 39,2 tys. zł (9%) oraz zajęciami języka obcego ze studentami niepełnosprawnymi – 30,0 tys. zł (7%). W 2017 r. z dotacji podmiotowej sfinansowano m.in. koszty: wynagrodzenia pracowników Biura – 179,3 tys. zł, (38% poniesionych wydatków), wynagrodzenia uczelnianych asystentów studentów i doktorantów niepełnosprawnych – 62,6 tys. zł, (13%), szkoleń – 32,4 tys. zł, (7%) oraz usługi tłumacza języka migowego online – 29,5 tys. zł (6%).

(dowód: akta kontroli str. 608-664)

2.4. W październiku 2015 r. Uczelnia zakończyła realizację zadania stworzenia interaktywnej mapy kampusu uniwersyteckiego przeznaczonej dla osób niepełnosprawnych będącej częścią projektu „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego UWM w Olsztynie” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, nr umowy UDA-POKL.04.01.01-00-095/10-03.

(dowód: akta kontroli str. 272-286, 665-812)

Ocena częściowa

Otrzymane środki w ramach dotacji podmiotowej Uczelnia wykorzystała w sposób właściwy na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom, będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia. Niewykorzystane zaś w danym roku kwoty tej dotacji powiększyły fundusz zasadniczy Uczelni w roku następnym i zostały przeznaczone na realizację inwestycji służących osobom niepełnosprawnym.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o przystosowanie pomieszczeń higieniczno-sanitarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych w budynkach Wydziału Humanistycznego, Wydziału Sztuki oraz Wydziału Nauk Społecznych, a także w Studium Języków Obcych, zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, dnia 9 marca 2018 r.

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Olsztynie
Andrzej Zyśk

Kontroler
Bartosz Kościukiewicz
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

Kontroler
Sebastian Helbrecht
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis